

Lokalhistoriska rum på Götabiblioteken

Inledning

På folkbiblioteken runt om i Östergötland finns lokalhistoriskt material både för utlån och som referensmaterial. Till det lokalhistoriska materialet är släktforskningsmaterialet starkt knutet. Arbetet med de lokalhistoriska rummen ska också ingå i kommunernas arbete med medieplaner, biblioteksplaner och kulturarvsplaner.

En referensgrupp bestående av Regionbibliotek Östergötland, Linköpings stadsbibliotek, Kulturarv Östergötland/Östergötlands museum och kontaktpersonerna för Götabibliotekens lokalhistoriska rum har arbetat fram denna text som antogs på styrgruppsmötet för Götabiblioteken 2016-12-02

Övergripande vision för lokalhistoriskt material på folkbiblioteken i Östergötland

Alla ska enkelt kunna ta del av lokalhistoriskt material om Östergötland

-Öka användarnas delaktighet för att gemensamt bygga upp vårt östgötska kulturarv

-Öka kännedomen och användningen av Götabibliotekens lokalsamlingar

-ABM – arkiv/bibliotek/museer - ska samverka för att tillgängliggöra det lokalhistoriska materialet där behov finns

-Våra Östgötaförfattare ska göras mer synliga både litterärt och geografiskt. Till Östgötaförfattare räknas de som bott och varit verksamma i Östergötland

-Skapa mötesplatser i form av lokalhistoriska rum på biblioteken

-Tillgängliggöra lokalhistoriskt material på webben och i sociala medier

1. Medie- och bevarandeplan och ansvarsfördelning för lokalhistoriskt material på folkbiblioteken i Östergötland och Östergötlands museum

Ansvar - varje kommun ansvarar för sin del såväl vad det gäller mediebevakning som kostnader i samband med förvärv.

Regionbibliotek Östergötland - har ett regionalt uppdrag att arbeta med utvecklingsfrågor för biblioteken.

Folkbiblioteken - har ett lokalt uppdrag genom en allsidig lokalhistorisk samling ge invånarna en möjlighet att lära känna sin hembygd, dess kulturarv, seder och bruk. Biblioteket ska bevaka den litteraturutgivning som handlar om den egna hembygden. Bibliotekens lokalhistoriska miljöer är en mötesplats för människor i alla åldrar, i olika livssituationer och från olika kulturer och kan därigenom också spela en viktig roll i lokalsamhällets pågående integrationsarbete.¹

Medier och bevarande – en del av bibliotekens kärnverksamhet:

Nedanstående mediekategorier bör ingå.

Böcker:

Varje kommun i länet bevakar och köper in relevant litteratur för den egna kommunen. Här är det relevant att med utbyte av inköpsförslag m.m.

Dagstidningar/tidskrifter:

Varje kommunbibliotek beslutar själva vilka prenumerationer biblioteket skall tillhandahålla vad det gäller lokalpress. Klippsamlingar av tidningsartiklar finns på olika håll. När det handlar om att digitalisera kan det vara intressant att framförallt digitalisera retrospektivt eftersom dagens och framtidens tidningar digitaliseras.

På biblioteken i Linköpings och Norrköping har skapats ett värdefullt tidningsarkiv av äldre tidningar med lokalhistorisk anknytning.

Småtryck:

Bevakas av varje kommunbibliotek. Det kan vara sådant material som inte når den lokala bokhandeln. Det kan t.ex. handla om material som ges ut av hembygdsföreningar, kyrkor, skolor eller egna diktsamlingar etc. Det kan också handla om att komma överens med föreningar och institutioner i

---

¹ I Linköpings stadsbibliotek finns östgötarummet och östgötasamlingen med medier, för referens och till utlån, rörande Östergötland i allmänhet och Linköping i synnerhet. Här finns också stiftsbibliotekets samlingar av böcker och handskrifter. Innehållet i handskriftssamlingen är av lokalhistoriskt intresse genom sin koppling till länet och stiftet. I Linköpings kommunala uppdrag ingår att bibliotekets forskarmiljö skall utgöra utgångspunkt för samarbete mellan det kommunala biblioteket, Regionbibliotek Östergötland, Linköpings universitet och Östergötlands museum avseende lokalhistoria.

kommunen som ger ut trycksaker om hur deras material ska bevaras och kunna tillgängliggöras, t.ex. stadsarkiv.

Varje kommun bör sätta sig med representanter i kommunen och diskutera fram ett förhållningsätt ifråga om vad det är som ska bevakas och hur det ska bevaras. Folkbiblioteken har oftast inte ett bevarandeuppdrag.

Uppsatser:

Aktörer på regional nivå är Linköpings universitet särskilt Centrum för lokalhistoria. Ett ansvar för tillgängliggörandet har Linköping universitetsbibliotek.

Det är generellt inte relevant för biblioteken att samla uppsatser och skolarbeten, undantag för uppsatser med lokal anknytning på C, D-nivå (magister, master). Nu för tiden sökbara i digitalt format.

Digitalisering - demokrati:

Götawebben, Kulturarv Östergötlands sida, bibliotekens lokala sidor och Google är användbara digitala källor. Liksom andra databaser t.ex. arkeologiska rapporter, regionala och kommunala planer, utredningar som naturvårdsutredningar, institution och föreningstryck, filmer och ljudupptagningar. Att arbeta aktivt för en ökad digitalisering av lokalhistoriskt material är en framgångsfaktor för att göra det lokalhistoriska kulturarvet demokratiskt tillgängligt för användarna. Exempel här är [Broar till historien](#) och [Alvin](#)

Databaser:

Här finns ett antal länsavtal tecknade t.ex. Arkiv Digital. Viktiga resurser är också EmiWeb och SVAR – digitala forskarsalen som är gratis för folkbiblioteken.

Lokalnivå: varje kommun tecknar förutom länsavtal de licenser som passar för den egna kommunen t.ex. privata torpinventeringar i den egna kommunen.

Internetresurser:

På nätet finns olika resurser t.ex. Kulturarv Östergötland, släktforskningsdatabaser, DIS (föreningen för datorhjälp i släktforskningen), filmer, foto m.m.

Bilder/fotografier/filmer:

Kravet är inte att biblioteken primärt ska samla in bilder/fotografier/filmer utan här handlar det om att tillgängliggöra det som redan är digitaliserat. Det kan handla om redan befintliga bilddatabaser i den egna kommunen. Östergötlands museum/Kulturarv Östergötland har utarbetat ett dokument som tar upp frågor kring hur detta material ska beskrivas.

Musik och ljudinspelningar:

Östgötaaljud är ett nätverk som samarbetar för att vårda, tillgängliggöra och levandegöra ljud. Nätverket är en resurs med ett antal olika kontaktpersoner. Verksamhet och kontaktpersoner presenteras på Kulturarv Östergötlands webbplats. Arbetes museum deltar tillsammans med sex museum i [Work With Sounds](#)

2. Lathund med förslag på hur man kan arbeta med folkbibliotekens lokalhistoriska rum

Inledning

Lokalhistoriska rum på biblioteken, är ett samarbete mellan Regionbibliotek Östergötland, Kulturarv Östergötland, Östergötlands museum och kommunbiblioteken i länet.

Lathundens syfte – är att ge praktiska förslag på hur man kan arbeta i lokalhistoriska rum.

Några begrepp:

*Östgötasamlingen är alla östgötakommuners lokalhistoriska samlingar

*Lokalsamlingen är varje enskilt biblioteks lokalhistoriska samlingar

*Östgötarummet kallas referenssamlingen med lokalhistorisk litteratur vid Linköpings stadsbibliotek

*[Broar till historien](#) är en webbportal och verktyg för pedagoger på skola, bibliotek eller kulturarvsinstitution.

*Lokalhistoriskt material handlar om material som berör och speglar den egna hembygden. Om det uppstår osäkerhet om vilket material som ska betraktas som lokalhistoriskt kan olika regionala aktörer vara stödjande. Här finns Regionbibliotek Östergötland, Kulturarv Östergötland, Östergötlands museum och ÖLFA som bevakar lokalhistoriska arkiv runt om i länet. Också Linköpings stadsbibliotek med Stiftsbiblioteket är en resurs liksom det regionala nätverket.

Ett forum för samarbete - folkbibliotekens regionala lokalhistoriska nätverk, Göta lokalhistoria, sammankallas av Regionbibliotekets kontaktperson. I nätverket ingår dessutom repr. från Kulturarv Östergötland/ Östergötlands museum, Landsarkivet i Vadstena samt folkbibliotekens kontaktpersoner. Nätverket utgör en gemensam kompetens där också andra lokala arkiv kan bjudas i vid vissa träffar

Kontaktperson - varje huvudbibliotek har en kontaktperson på det egna biblioteket. Uppgiften för den personen är frågor som rör lokalhistoriskt material. Kontaktpersonen ingår i folkbibliotekens regionala lokalhistoriska nätverk dit också biblioteksfilialerna räknas.

Regionbibliotek Östergötland - sammankallande för regionala lokalhistoriska nätverk

Götabiblioteken består av Regionbibliotek Östergötland, folkbiblioteken i Östergötlands tretton kommuner samt Tranås

Kulturarv Östergötland – plattform för kulturarvsarbetet i länet

Östergötlands museum - samarbetspartner för regionala lokalhistoriska nätverk

ÖLFA - folkbiblioteken kan kontakta Östergötlands arkivförbund när arkivmaterial erbjuds biblioteket

Ansvarsfördelningen för lokalhistoriskt material återfinns i dokumentet Medie- och bevarandeplan och ansvarsfördelning för lokalhistoriskt material på folkbiblioteken i Östergötland och Östergötlands museum.

När lokalhistoriskt material erbjuds biblioteket

1. om det är arkivmaterial försök fastställa värdet och lämplig placering av materialet
  2. kontakta ÖLFA för råd när det gäller arkivmaterial.
- ÖLFA har överblicken över de enskilda arkiven i länet
3. kontakta lokalt arkiv för råd, t.ex. förening/kommunarkiv

Vad ska bevakas, köpas in, sparas och gallras - varje kommunbibliotek ansvarar själv för bevakning, inköp och ev. gallring av lokalhistoriskt material. Finns en lokalhistorisk anmärkning i katalogposten sker ev. gallring först efter avstämning med kontaktperson för det lokalhistoriska materialet. Biblioteket kan etablera ett samarbete med den lokala bokhandlaren för att underlätta bevakningen av lokalhistoriskt material.

Ämnesord vid katalogisering – kontakta Göta metadatagrupp

Lokalhistoriska arkiv - tillgängliggörs via nätet t.ex. via länkar på Kulturarv Östergötland.

Lån av referenslitteratur - varje bibliotek skapar säkra rutiner för att möjliggöra inlån, förvaring och läsning av andra biblioteks referenslitteratur. Långivande bibliotek avgör vad som lånas ut till annat bibliotek.

Transporter – lokalhistoriskt material skickas i normalfallet med bibliotekens gemensamma transportsystem.

Utställningar - genom att utställningsyta upplåts i biblioteket/lokalhistoriska rummet kan egna eller andras utställningar visas. Ett projekt pågår med lokalhistoriska utställningar som tas i samarbete med Östergötlands museum. Dessa ska nu förnyas.

Samarbeta kring Broar till historien med fokus på barn och unga. Det görs tillsammans med Kulturarv Östergötland/Östergötlands museum

Laborations miljö - till varje lokalhistoriskt rum bör åtminstone 1 st internetuppkopplad dator finnas. Tillgång till t.ex. skanner är också önskvärt. På mindre bibliotek kan kopplingen studieplats/forskningsplats/lokalt faktarum vara befogad.

Marknadsföring - kan t.ex. ske via den egna hemsidan, sociala medier, flyttbar Rollup med information etc.

3. Handlingsplan för hur Östergötlands museums samlingar kan lyftas fram i de lokalhistoriska rummen på folkbiblioteken i Östergötland

Inledning

Sedan tidigare har Östergötlands museum depositionsverksamhet på olika platser. Det rör sig om såväl tavlor, annan konst som föremål. Tanken är nu att också folkbiblioteken i länet mer än tidigare ska kunna ta del av denna utställningsverksamhet. Det är ett samarbete som pågår och brukar kallas lokalhistoriska utställningar på biblioteken. De lokalhistoriska utställningarna produceras för samtliga kommuner i länet. De kan också placeras på filialer/närbibliotek och vara tillgängliga för barn och unga.

Biblioteken ansvarar för att initiera kontakt med Östergötlands museum när önskemål om byte eller förändring av utställning är aktuellt. Utsedd kontaktperson är Marie Ohlsén.

Vad innebär verksamheten - det innebär att läns museets utställningsverksamhet också ska knytas till de lokalhistoriska rummen på folkbiblioteken i Östergötland. Det ger en bra möjlighet att få våra besökare att besöka både bibliotek och muséet

Hur komma igång - frågan om innehåll och planering av utställningsverksamheten tas upp på de nätverksträffar som nätverket för lokalhistoria bedriver.

Kontaktpersoner – finns på folkbiblioteken, Regionbibliotek Östergötland och Kulturarv Östergötland. De personer som ingår i nätverket för lokalhistoria är kontaktperson.

Östergötlands museums samlingar - Målet är att museets samlingar ska fungera tillsammans med lokalhistoriska rum på länets bibliotek.

Nätverksträffarna för lokalhistoria är ett lämpligt forum att ta upp frågor som rör museets utställningsverksamhet i de lokalhistoriska rummen på biblioteken.

Att tänka på - utställningsytan på biblioteken, ansvarsfrågan, fördelning av kostnader, tillgängliggörande av museets digitaliserade samlingar, målgrupp, tidsplanering, stöldrisk, säkerhet etc.

4. En plan för samarbetet mellan Kulturarv Östergötland och Götatabiblioteken när det gäller lokalhistoriska rum

Inledning

Lokalhistoriska rum på bibliotek är ett samarbetsprojekt mellan Regionbibliotek Östergötland, Kulturarv Östergötland och kommunbiblioteken i Östergötland.

Nätverkets syfte är att aktivt driva utveckling med de lokalhistoriska rummen - En kontaktperson från varje folkbibliotek, en kontaktperson från regionbiblioteket och en kontaktperson från Kulturarv Östergötland/Östergötlands museum ska vara utsedd. Landsarkivet i Vadstena ingår också i nätverket som träffas ca 2 ggr/år. Sammankallande är Regionbibliotek Östergötland. Vid nätverksträffarna sker gemensam kompetensutveckling om resurserna på Kulturarv Östergötland.

Kulturarv Östergötlands syfte är att

- fungera som en portal ut mot historiska miljöer, aktörer och material för forskare, skola och en intresserad allmänhet
- verka för standardisering, överförbarhet och kvalitet på kulturhistoriskt material
- vara pådrivande i bevarandet av det östgötska kulturarvet -
- sprida kännedom om och känsla för länets kulturhistoria.

Lokalhistoriska rum - att möta och stärka intresset för lokalhistoria ute i kommunerna genom att samverka i utvecklandet av lokala forskarmiljöer med tillgång även till internetbaserade källor på kommunbiblioteken.

Uppbyggnad forskarmiljöer -lokala forskarmiljöer byggs upp som medger tillgång till digitala resurser på biblioteken, helst i anslutning till

lokalsamlingen. Här är släktforskning, utställningar och Broar till historien viktigt inslag (se webbplats).

Digitala resurser - det lokalhistoriska rummet kompletteras med internetdatorer, program, cd-romdatabaser och informationsmaterial.

Utbildning på hemmaplan - visning/utbildning av internetresurser och cd-romdatabaser för bibliotekspersonalen på det egna biblioteket.

Länkning - länkning till Kulturarv Östergötland från bibliotekens hemsidor.

Länsmuseet på biblioteket - bibliotekslokalen ska även kunna användas till lokala utställningar, visningar, föredrag etc.

Marknadsföring - gemensam broschyr framställs där bibliotekens forskarrum i Östergötland presenteras.
